

Edukacja IPN

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/oben/poznan/konkursy-i-projekty/wielkopolskie-forum-pam/107429,III-Wielkopolskie-Forum-Pamieci-Narodowej-Wielkopolska-1939-1945-Pamiec-i-edukac.html>
27.04.2024, 17:51

III Wielkopolskie Forum Pamięci Narodowej „Wielkopolska 1939-1945. Pamięć i edukacja” - Poznań, 12 października 2019

W tym roku obchodzimy 80. rocznicę wybuchu II wojny światowej. Pamiętając o polskich bohaterach i ofiarach tej okrutnej wojny, 12 października 2019 r. w Forcie VII w Poznaniu, więzieniu śledczym poznańskiego gestapo, miejscu kaźni tysięcy Wielkopolan w okresie okupacji niemieckiej, zorganizowaliśmy III Wielkopolskie Forum Pamięci Narodowej.

Całodniowe Forum jest głównym wydarzeniem edukacyjnym Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu. W tym roku zaprosiliśmy wszystkich chętnych do spotkania pod hasłem „Wielkopolska 1939-1945. Pamięć i edukacja”. Forum jest miejscem wymiany poglądów, źródłem inspiracji, wiedzy i wsparcia dla przedstawicieli instytucji, członków stowarzyszeń kultywujących pamięć i wszystkich mieszkańców Poznania i Wielkopolski zainteresowanych edukacją i historią regionu. Jest też wyjątkowym miejscem spotkań historyków, specjalistów oraz wszystkich zainteresowanych historią.

W tym roku współgospodarzem całodniowego Forum było Wielkopolskie Muzeum Niepodległości, a całość odbywała się na terenie obiektów Muzeum Martyrologii Wielkopolan – Fort VII w Poznaniu. Okazją do spotkania była także [80. rocznica utworzenia pierwszego obozu koncentracyjnego na ziemiach polskich – Fortu VII](#), który obecnie pełni rolę Miejsca Pamięci. Nie zapomnieliśmy także o „Operacji Tannenberg”, w ramach której w samym tylko 1939 r. Niemcy zamordowali 10 000 mieszkańców Wielkopolski.

Podczas paneli dyskusyjnych i wykładów poruszyliśmy wątki związane z zapomnianymi zbrodniami niemieckimi, udostępnianiem materiałów archiwalnych dotyczących okupacji niemieckiej z polskich instytucji, martyrologią więźniów Fortu VII, życiem codziennym w Wielkopolsce oraz Miejscami Pamięci Narodowej.

Wielkopolskie Forum otworzył wykład Aleksandry Pietrowicz z Oddziałowego Biura Badań Historycznych IPN w Poznaniu „Polskie Państwo Podziemne w Wielkopolsce w latach 1939-1945”. Aleksandra Pietrowicz jest współautorką wydanej przez IPN książki „Polityczne oczyszczanie gruntu. Zagłada polskich elit w Wielkopolsce 1939-41” oraz autorką licznych artykułów na temat II wojny światowej.

Po prelekcji na głównym dziedzińcu Fortu VII odbyły się [uroczystości państwowe pod honorowym patronatem Prezydenta RP Andrzeja Dudy](#) upamiętniające 80. rocznicę powstania pierwszego obozu koncentracyjnego jakim był Fort VII, po których uczestnicy udali się na panele dyskusyjne. Dotyczyły one następujących tematów:

Okupacja niemiecka w Wielkopolsce – zbiory archiwalne.
Pamięć o zbrodniach niemieckich. Miejsca Pamięci w Wielkopolsce i na świecie.
Charakterystyka okupacji niemieckiej w Wielkopolsce 1939-45.
Pamięć i edukacja. Jak opowiadać o okupacji niemieckiej?

W pierwszym panelu „Okupacja niemiecka w Wielkopolsce – zbiory archiwalne” udział wzięli dr Rafał Leśkiewicz, długoletni dyrektor Archiwum IPN, obecnie pełnomocnik prezesa IPN ds. badań nad terrorem okupacyjnym w Polsce w latach 1939-45 oraz zastępca dyrektora Biura Badań Historycznych IPN, który zaprezentował m.in. powstające w IPN cyfrowe repozytorium represji przeciwko obywatelom polskim oraz zbiory archiwalne IPN dotyczące okupacji niemieckiej. Henryk Krystek – dyrektor Archiwum Państwowego Poznaniu omówił dokumenty archiwalne przechowywane w zbiorach kierowanej przez siebie instytucji. W panelu wzięli też udział prokurator Oddziałowej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu IPN w Poznaniu Mirosław Więckowiak, który skupił się na prowadzonych przez komisję śledztwach dotyczących okupacji niemieckiej oraz dr Bogumił Rudawski z Instytutu Zachodniego w Poznaniu, specjalista od okupacji niemieckiej, który zaprezentował słuchaczom archiwalia zgromadzone przez IZ w ramach „Archiwum II Wojny Światowej (1939-1945)”. Celem tego panelu było zaprezentowanie szeregu źródeł i dokumentów dotyczących okupacji niemieckiej przechowywanych w zasobach tych instytucji oraz zasad ich udostępniania. Mamy nadzieję, że spełnił on oczekiwania publiczności. Panel poprowadziła dr hab. Ewa Syska, specjalistka z zakresu archiwistyki z Instytutu Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Drugi panel, który odbywał się równolegle do pierwszego, dotyczył pamięci o zbrodniach niemieckich ze szczególnym uwzględnieniem Miejsc Pamięci w Wielkopolsce i na świecie. Poprowadziła go naczelnik Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu Marta Szczesiak-Ślusarek. W panelu wystąpił kustosz Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości Krzysztof Płonka, długoletni pracownik Muzeum Martyrologii Wielkopolan – Fort VII w Poznaniu, który przybliżył uczestnikom forum historię Fortu VII jako obozu koncentracyjnego. Elżbieta Rybarska – prezes Stowarzyszenia Rodzin Polskich Ofiar Obozów Koncentracyjnych, organizatorka razem z Oddziałowym Biurem Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu corocznych Wyjazdów Pamięci szlakiem obozów koncentracyjnych w Niemczech i Austrii, która opowiedziała o potrzebie organizowania takich wyjazdów edukacyjnych oraz zaprezentowała Miejsca Pamięci, m.in. w Mauthausen, Gusen, Dachau i na Zamku Śmierci Hartheim. We wszystkich tych miejscach kaźni dominującą grupą ofiar byli Polacy. Zofia Dobrowolska, obecnie prezes Stowarzyszenia Miłośników Dopiewca „Sami Swoi”, a w przeszłości wójt Gminy Dopiewo, poruszyła temat Lasów Pałędzkich i zaapelowała o pamięć tysięcy polskich ofiar tam zamordowanych. W większości byli to głównie więźniowie Fortu VII. Czwartym gościem był Jerzy Osypiuk, prezes Nekielskiego Stowarzyszenia Kulturalnego, który opowiedział o miejscach pamięci w swoim regionie oraz zaprezentował książkę „Obóz pracy przymusowej dla Żydów w Nekli w latach 1942-43”, której jest współautorem wraz z Bogumiłem Rudawskim.

Po przerwie uczestnicy Forum spotkali się w głównej sali, by wysłuchać dyskusji i referatów przygotowanych przez gości z Austrii i Warszawy. W panelu uczestniczyli:

Martha Gammer z St. Georgen (Górna Austria) – pedagog, historyk, działaczka społeczna i przewodnicząca Komitetu Pamięci Gusen. Od wielu lat bada dzieje obozów Mauthausen oraz Gusen, które Niemcy i Austriacy zbudowali w celu eksterminacji polskiej inteligencji podczas II wojny światowej. Należały one do najcięższych niemieckich obozów koncentracyjnych. Zginęło w nich 40 000 więźniów różnych narodowości. Z tej liczby 25 000 ofiar to Polacy. Dziś na tym terenie znajduje się osiedle domów jednorodzinnych. Jedynym obiektem przypominającym o tym strasznym miejscu eksterminacji jest prowadzony przez Marthę Gammer Memorial Gusen, w którym znajduje się wystawa stała oraz symboliczne krematorium. Martha Gammer od wielu lat współpracuje ze stroną polską.

Rudolf Haunschmied z Austrii – pisarz, regionalista, autor licznych publikacji o obozach koncentracyjnych Gusen I, Gusen II i Gusen III. Bardzo blisko współpracuje z Marthą Gammer. Jest obok niej członkiem Komitetu Pamięci Gusen. Bardzo zaangażowany w popularyzację wiedzy o systemie obozów Mauthausen-Gusen. Walczy od wielu lat o możliwość udostępniania sztolni Bergkristall.

Dariusz Brożniak – działacz polonijny z Linzu, w okresie PRL działacz opozycji antykomunistycznej, zmuszony w latach 80. XX w. do emigracji. Od kilku lat aktywnie, razem z synem Aleksandrem, włącza się w popularyzację wiedzy o systemie obozów Mauthausen-Gusen oraz obozie Linz II. Bardzo blisko współpracuje ze Stowarzyszeniem Rodzin Polskich Ofiar Obozów Koncentracyjnych oraz Instytutem Pamięci Narodowej w Poznaniu.

dr Anna Jagodzińska – pracownik Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa Instytutu Pamięci Narodowej, badaczka martyrologii polskiego duchowieństwa w niemieckich obozach koncentracyjnych, m.in. Mauthausen-Gusen, autorka wielu publikacji naukowych i popularnonaukowych. Inicjator z ramienia IPN konferencji „Różańce z Gusen”.

Było to niezwykle, historyczne spotkanie, podczas którego Austriacy przybliżyli zebrany zupełnie nieznanym faktom z historii tego kompleksu obozów, w których większość więźniów i ofiar stanowili Polacy. Strona polska i austriacka zapowiedziały pogłębienie współpracy celem popularyzacji wiedzy o tych miejscach i docierania do nowych źródeł. Po tym niezwykle wydarzeniu przyszedł czas na dwa ostatnie panele dyskusyjne.

Uczestnicy trzeciego panelu skupili się na przybliżeniu charakterystyki okupacji niemieckiej w Wielkopolsce. Panel poprowadził dr hab. Konrad Białecki, naczelnik Oddziałowego Biura Badań Historycznych IPN w Poznaniu. Uczestniczyli w nim głównie specjaliści z Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu: Aleksandra Pietrowicz, dr Rafał Sierchuła oraz Tomasz Cieślak, specjalizujący się m.in. w tematyce okresu okupacji oraz terroru okupacyjnego. Dyskusję podjął również dr hab. Piotr Gołdyn, pracownik naukowy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Dominującymi tematami podczas tego panelu były życie codzienne w czasie okupacji niemieckiej w Wielkopolsce, losy wielkopolskich nauczycieli, specyfika konspiracji antyniemieckiej oraz terror okupanta w okresie zarządu wojskowego – m.in. „Operacja Tannenberg”.

Czwarty panel oscylował wokół zagadnień edukacyjnych. Jak opowiadać o okupacji niemieckiej? Na to pytanie postarali się odpowiedzieć zaproszeni paneliści. Panel poprowadził kustosz Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie Jacek Nawrocik. Wystąpili w nim reżyserka wielokrotnie nagradzanego filmu „Operacja Tannenberg” Anna Piasek-Bosacka. Film ten opowiada o eksterminacji polskich obywateli w Wielkopolsce w pierwszych latach okupacji niemieckiej. Prelegentce towarzyszyli: red. Piotr Bojarski, pisarz, autor wielokrotnie nagradzanych powieści historycznych m.in. książki „Poznaniacy przeciwko swastyce”, Witold Sobócki z Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu, specjalista w dziedzinie geocachingu, formy edukacji, która staje się coraz bardziej popularnym sposobem opowiadania o historii i miejscach historycznie ważnych, ppor. Mikołaj Klorek, historyk, pasjonat, edukator, żołnierz XII Wielkopolskiej Brygady Wojsk Obrony Terytorialnej, który podzielił się swoimi doświadczeniami w zakresie edukacji historycznej.

III Wielkopolskie Forum Pamięci w opinii uczestników było udane. Szczególnie cieszy fakt, że mogliśmy się spotkać w murach Fortu VII. Oczywiście dominowała dyskusja o pamięci, ale nie zabrakło interesujących spotkań i refleksji. Zapraszamy za rok, motywem przewodnim IV Forum będzie Zbrodnia Katyńska. Do zobaczenia.

Serdeczne i szczególne podziękowania kierujemy do Pana Kierownika Grzegorza Kucharczyka i całego zespołu Muzeum Martyrologii Wielkopolan – Fort VII w Poznaniu. Dziękujemy.

Tekst: Tomasz Cieślak

zdjęcie zajawkowe

Opcje strony